Digitized by Sofia Public Library

Всѣки брой 8 страници 2 лв.

Год. I. Брой 2.

ОБЗОРЪ

СЕДМИЧНИКЪ ЗА ПОЛИТИКА, ЛИТЕРАТУРА И ОБЩЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ

Редакторъ: НИКОЛА КОЛАРОВЪ

ИЗЛИЗА ВСѢКА СЪБОТА

ГОДИШЕНЪ АБОНАМЕНТЪ

(52 броя) 100 лв.

ПОЛУГОДИШЕНЪ 50 „

Пощен. чекова смѣтка 1461

УЛ. БАЧО КИРО № 2. ТЕЛ. 78

OBZOR

HEBDOMADAIRE POLITIQUE ET LITTÉRAIRE

Directeur

NICOLAS KOLAROFF

Rue Batcho Kiro 2. Sofia

23 МАРТЪ 1935 ГОД.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА И МУЗЕЙ VII

Понастоящемъ българитѣ уморени отъ последователни войни, разорени отъ тѣхъ, загрижени за спазване на подписа, сложенъ въ Ньойи, заети съ желанието да вдъхватъ довѣрие у Европа, да разсѣятъ страховетѣ у тѣхнитѣ съседи, да се борятъ срещу чуждитѣ опити за вжтрешна дезорганизация — не мечтаятъ за никаква военна авантюра. Тѣ сж най-гольмитѣ миролюбци на Балканитѣ. Може би тѣ единствени сж истинскитѣ пацифисти, истински благоразумнитѣ.

Жоржъ Десбонъ

Въ този брой говори

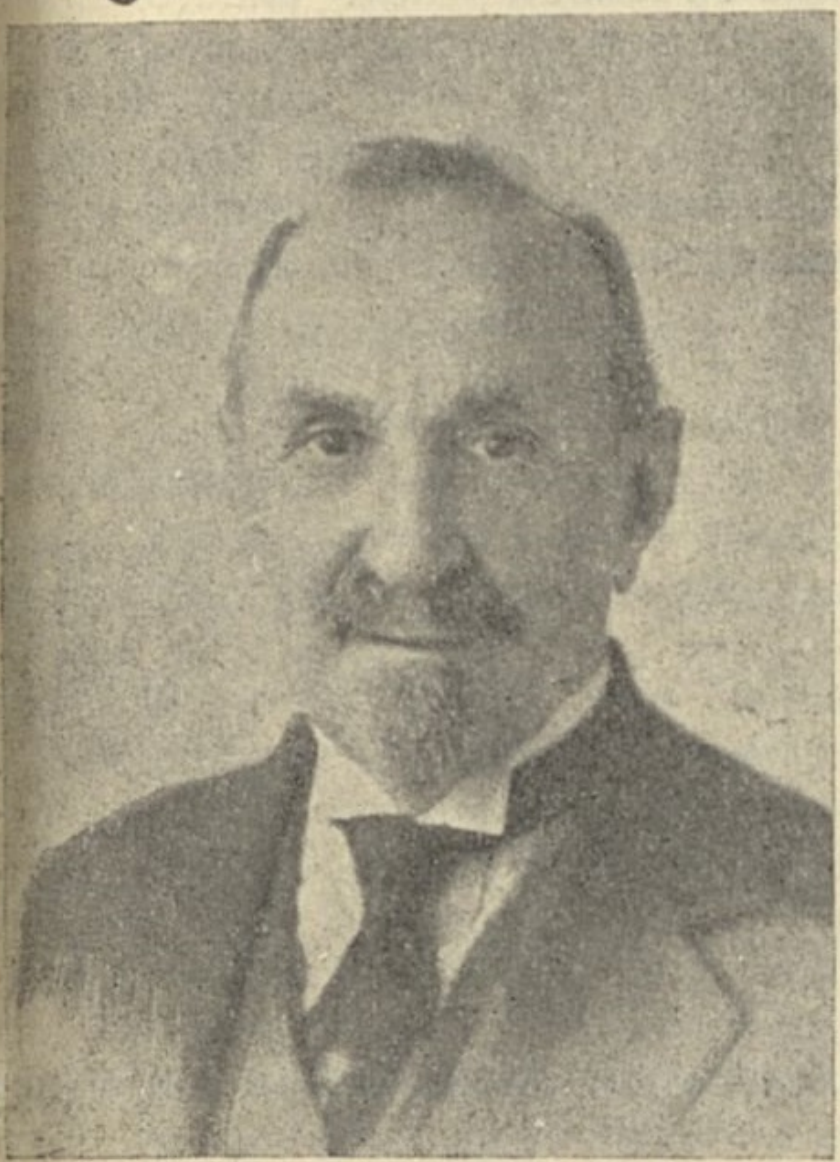

Проф. Ив. Георговъ

(Вижъ страница пета)

Разговоръ съ проф. Ив. Георговъ

Проф. Ив. Георговъ е единъ отъ голѣмитѣ наши учени, който съ своитѣ трудове е известенъ не само у насъ, но и въ чужбина. И сега, въпрѣки 73 годишната си възрасть, той съ младенчески жарь продължава да раб ти усилено и съ научното си творчество да обогатява нашето книжовно съкровище.

Пристжпвайки въ кабинета му, той се изправи предъ менъ съ своята едра фигура и съ една топла усмивка, ме покани да седна.

— Г-нъ Георговъ, идвамъ при васъ, за да ми кажете нѣщо за вашето родно мѣсто, за детинството ви и за други въпроси, които сж отъ общественъ интересъ.

Георговъ усмихнато проговори:

— Роденъ съмъ въ градъ Велесъ презъ 1862 г. отъ видно семейство. Баща ми бѣше голѣмъ търговецъ и работѣше съ кожи въ Виена, съ жито въ Солунъ. А моята майка бѣше отъ известното семейство Кушеви. Азъ съмъ четвъртото дете отъ петимата синове и една сестра, която е съпруга на Добри Христовъ. Учихъ въ Велесъ до втори класъ, безъ да го свърша. По онова време, 1874 г., той бѣше най-висшиятъ класъ, другъ нѣмаше. Обаче, поради едно недоразумение, училището се затвори. Баща ми изъ единъ пжть, четиримата отъ насъ проводи въ странство и то въ различни държави, понеже търговията не вървѣше много добре.

Настжпи малка пауза. Изглежда, че споменътъ за далечното минало строга благородния ми събеседникъ.

— Вие кжде отидохте?

— Азъ отидохъ въ Цариградъ, за да постжпя въ лицея. Тамъ стояхъ около три месеца, това бѣше къмъ края на учебната година. Въ това време бѣха направили едно предложение отъ Виенския, така нареченъ „Ориентални музей", до Екзархията, да изпроводи нѣколко българчета въ Виена, за да следватъ на разноскитѣ на „Ориенталския музей". Предложението е било напревено по желанието на известния пжтешественикъ

Феликсъ Каницъ, единъ отъ най-добритѣ приятели на България,

който е издалъ три голѣми тома за нашата страна, заедно съ една голѣма карта.

Това предложение е било направено, като противодействие на руситѣ, които приемаха за следване на свои разноски доста българчетата.

Тогава Екзархията изпроводи 16 българчета отъ различни български градове: Ломъ, Видинъ, Битоля, Велесъ и др. Заминахме на три пжти: първиятъ пжть 5 души; вториятъ — 4 и третиятъ — 7.

Между първитѣ петь души бѣхъ и азъ. Ние заминахме по море, презъ Триестъ и то въ края на октомврий 1874 година.

— Въ Виена, въ какво училище постжпихте и въ кой класъ?

— Постжпихъ въ 6 класъ на гражданското училище, което всичко имаше осемь класа. Първата година трѣбваше да се учи повече нѣмски езикъ. Въ 77—78 г. свършихъ осми класъ. После постжпихъ въ педагогическото училище, което въ 1881 г. свършихъ Каницъ искаше да остана тамъ, но по домашни причини азъ се върнахъ въ България, кждето семейството ми бѣше се преселило. Останахъ тукъ и получихъ назначение въ Межева школа. Тамъ предавахъ математика, но

презъ месецъ януарий 1882 година, когато стана преврата

министъръ на просвѣтата бѣше Иречекъ, а началникъ на срѣдното образование бѣше Спасъ Вацовъ. Тѣ ме познаваха и ме повикаха въ Министерството на просвѣщението за подначалникъ, кждето останахъ до септемврий 1883 г. Въ това време бѣше се отворилъ и учебния съветъ и тамъ бѣхъ помощникъ на Вацовъ. Презъ 1882 г. се помина въ Свищовъ Керемидчиевъ, който остави 600,000 лв., за да се основе фондъ за издръжка на стипендианти. Отъ този фондъ азъ поискахъ една стипендия по философия и

на 1883 година заминахъ за Иена,

като стипендиантъ.

— Колко време сте стояли тамъ?

— Тамъ азъ стояхъ две години, но за да промѣня малко своето образование, азъ отидохъ за една година въ Женева, кждето учихъ френски. После пакъ се върнахъ въ Иена, за да положа доктор-

Проф. Иванъ Георговъ на 12 годишна възрасть въ Виена

ския си изпитъ по философия съ темата: „Монтенъ, като представитель на релативизъма въ морала", написана на нѣмски езикъ. Въ Иена стояхъ до февруарий 1888 година. После се върнахъ тукъ и бѣхъ назначенъ за учитель въ единствената гимназия, на която бѣше директоръ Станимировъ.

— Кога постжпихте въ нашия университетъ като професоръ?

— Презъ лѣтото на 1888 година започнаха да се готвятъ за отварянето на университета, подъ названието Висше училище, а презъ октомврий се откри. Азъ тамъ приехъ преподаването на философия и педагогика. Даже при откриването азъ бѣхъ натовареный да държа речь, но понеже не дойде князътъ, не стана тържествено откриване.

Въ университета бѣхъ отъ 1. октомврий 1888 година до 15. септемврий 1934 год. непрекжснато,

а сега съмъ пенсионеръ, поради напреднала възрасть.

— При вашия докторски изпитъ въ Иена, какво сте имали за главенъ предметъ.

— За главенъ предметъ имахъ философия, а като второстепенни предмети имахъ математика и санскритски езикъ и тѣ бѣха само устни.

— Какво сте написали, господинъ Георговъ, презъ вашата дългогодишна професорска дейность?

— Написалъ съмъ върху детския говоръ нѣколко съчинения.

Азъ наблюдавахъ развитието на говора въ моитѣ деца,

и съмъ написалъ две по-главни съчинения: Едното носи названието *„Първитѣ начала на езиковия изразъ за самосъзнанието у децата"*. То излѣзе въ списанието на Академията, но преди това азъ го издадохъ на нѣмски и излѣзе въ списанието „Archiv für die gesamste Psychologie" на Вунтъ.

Второто съчинение, пакъ по детския говоръ печатихъ въ около 200 страници въ сжщото списание на нѣмски, *„Приносъ къмъ граматичния развой на детския говоръ"*.

— Презъ коя година напечатихте това?

— Първото презъ 1905, второто презъ 1906 година. А после излѣзоха като отдѣлни книги въ едно издание: „Sammlung von Abhandl lungen zur psychologischen Pädagogie".

Печатихъ сжщо две голѣми работи, по 300 страници, въ годишника, съ надсловъ: *„Словесния имотъ въ детския говоръ"*.

А на

философскитѣ конгреси въ Римъ. Женева и Брюкселъ,

на френски съмъ челъ върху детския говоръ. Писалъ съмъ и отдѣлни статии върху разни философи.

Въ Виена печатихъ на български едно ржководство: „Упжтване за преподаване по буквара". А съ Одинъ, единъ отъ много добритѣ учени, който пръвъ е писалъ книга за произхода на великитѣ мжже — — „La génèse des grands hommes", издадохме едно ржководство въ 180 страници, за изучаването на френски езикъ.

— Вие пишете и история на философията?

— Да. Написалъ съмъ единъ томъ: „Философия на ориенталскитѣ народи и гръцка философия до Сократа".

— Сега пишете ли още и какво приготовлявате?

— Симпатичниятъ старецъ, отъ когото лъхаше младенческа жизнерадость, се усмихна, посочи ми разтворена папка и каза:

— Непрекжснато пиша.

Сега е готова „Историята на новата философия до Канта".

— Вие като българинъ отъ Македония, не сте ли писали нѣщо за Македония?

— Азъ винаги, отъ самого начало, съмъ се проявявалъ като македонски деятелъ. Издалъ съмъ *„Материали за речника въ великия говоръ"*.

Именитиятъ професоръ помълча малко и следъ това заговори:

Въ 1895 година бѣхъ председатель на Софийското македонско дружество.

По едно време въ 1902 година на сцената се показа Фирмиляновия въпросъ. Нашитѣ тукъ се раздвижиха и ние направихме едно събрание, въ което разгледахме този въпросъ и решихме да се телеграфира на Екзарха, че той ще има всичката наша подкрепа и по никой начинъ да не позволи допущането на Фирмилянъ въ Скопйе. Избраха менъ и Бончо Боевъ, професоръ, който наскоро се помина, да съчинимъ една телеграма въ този духъ и да я подпишатъ водачитѣ на партиитѣ. Отидохме ние при всѣки единъ отъ тѣхъ и я подписаха:

Др Цанковъ, Каравеловъ, Петко Петковъ, В. Радославовъ,

всичко бѣха шесть души и тази телеграма направи много силно впечатление въ чужбина, дето сж казвали; „Какъ така представителитѣ на българскитѣ партии, които се каратъ толкова много, сж могли да подпишатъ една обща телеграма?"

Настжпи мълчание. Навѣрно моя вдъхновенъ събеседникъ разравяше своитѣ далечни спомени и търсѣше изъ тѣхъ интересни нѣща.

— Презъ 1902 година, каза професоръ, когато избухна възстанието на Цончевъ, въпрѣки желанието на ВМРО, и се видѣ, че всичко ще се разстрои,

ние, нѣколцина души, Милетичъ, Ляпчевъ и др.

гледахме да съберемъ централисти и върховисти, за да се разбератъ. Ние съ Милетичъ ходихме при Гоце Дѣлчевъ. Той ни каза: „азъ съмъ работилъ съ Цончевъ, познавамъ го и съ него нѣма да мога да се разбера". Но Гоце изпроводи свой човѣкъ, Сава Михайловъ. Обаче и тѣ не можаха да се разбератъ и ние не успѣхме да ги склонимъ. Найсетне и самата организация се убеди, че не може освенъ да възстане. И тогава се събраха въ Смилево...

По онова време задграниченъ представитель бѣше Христо Матовъ; той ни свика единъ день въ университета, задъ двореца, и на събранието каза:

„Днесъ въ Македония е обявено повсеместно възстание"...

Събранието натовари менъ и Милетичъ да съобщимъ това на правителството. Ние отидохме тогава при Рачо Петровъ, който бѣше министъръ на външнитѣ работи и когато той ни чу, изсмѣ се и каза: „детински работи". Но въ сжщото време му донесоха и една телеграма отъ Цариградъ, въ която се съобщаваше за възстанието. Тогава той се почуди.

Презъ това време се вдигна голѣма врѣва, а когато дойде есеньта, нашитѣ ржководители Матовъ и Татарчевъ настояха ние съ Милетичъ

да отидемъ въ странство, за да заинтересуваме държавници и правителства

за сждбата на нашето население.

Стариятъ професоръ въздъхна дълбоко и продължи:

— Преди да тръгнемъ, при мене дойде Ляпчевъ и ми каза: „Какво правите, та ще отивате въ Англия. Преди това непременно ще трѣбва да се отиде въ Русия". Чакъ когато бѣхме въ влака, азъ казахъ на Милетичъ и отъ Виена ние заминахме за Берлинъ, а отъ тамъ — за Петербургъ. Тамъ грѣмнаха вестницитѣ, че сж дошли македонски представители и ние раздвижихме общественото мнение. Следъ това тръгнахме за Лондонъ.

— Точно презъ кое време е било това?

— Това бѣше презъ октомврий 1903 година.

Въ Лондонъ Милетичъ говори въ една черква на български.

Ние раздвижихме и английското общество мнение, но отъ официалнитѣ лица бѣхме приети хладно, защото английскиятъ представитель въ България бѣше турко филъ. Следъ това ходихме въ Парижъ и Римъ.

Презъ 1904 година отидохъ пакъ въ Петербургъ, като македонски представитель. А въ 1905 година, трѣбваше да стане едно пораздвижване на общественото мнение, заминахъ за Лондонъ.

Тамъ бѣхъ съ госпожа Каравелова

и съ нея присжтствувахме на единъ митингъ, устроенъ отъ Балканския комитетъ, основанъ отъ Бжкстоновци. Насъ ни туриха на естрадата. Митинга се откри отъ единъ отъ първитѣ английски епископи. На тоя митингъ г-жа Каравелова държа на френски речь, сжщото направихъ и азъ. Съ нашитѣ речи ние се обрѣщахме къмъ английското общество да подкрепи нашето — македонското-дѣло.

Дойде 1912 година. Презъ месецъ февруарий организацията

пакъ ме натовари да обиколя европейскитѣ столици

Отидохъ най-напредъ въ Петербургъ, тамъ раздвижихме извънредно много общественото мнение Бѣха писали даже и една статия, съ заглавие „Опаснитѣ гости". Хартвигъ, тогава ни повика и ни каза, че нѣма да ни позволи да отидемъ по-нататъкъ, но ние отидохме и въ Лондонъ, кждето бѣхме приети отъ Лордъ Тиреръ. Отъ тамъ, мисля, че бѣше вече месецъ мартъ, заминахме за Парижъ и бѣхме приети отъ Шеризе, който ни съобщи, че българитѣ иматъ договоръ съ сърбитѣ, но това ние не знаехме.

Отидохме и въ Италия и бѣхме много любезно приети. Италиянцитѣ тогава бѣха въ война съ турцитѣ.

Професоръ тъ говореше съ едно особено вдъхновение, азъ не искахъ да прекжсвамъ мислитѣ му съ въпроси, а само слушъхъ и отбелязвахъ думитѣ му.

— А въ 1913 година, по желанието на г. Даневъ, азъ пакъ отидохъ въ Петербургъ и говорихъ въ събранието

за установяване виновния за междусъюзническата война

Бѣше опредѣлено да се говори само десеть минути. Но менъ ме оставиха да говоря повече отъ десеть минути и казахъ кой може да бжде виновникъ.

Проф. Ив. Георговъ и покойниятъ проф. Ив. Шишмановъ на възпоменателно Каравелово праздненство въ Иена (Германия), 1884 г.

Въ 1915 и 1916 г. презъ време на общоевропейската война, бѣхъ изпратенъ пакъ да влизамъ въ кржгове отъ политически лица, за да застжпвамъ нашето дѣло. Азъ бѣхъ въ Австрия, а Милетичъ въ Германия.

После въ 1918 год. пакъ отидохме въ странство. И по това време азъ съмъ писалъ доста статии въ всевъзможни нѣмски вестници въ полза на македонското дѣло. Въ Лондонъ съ Милетичъ писахме въ в. „Таимсъ". Въ 1918 г. издадохъ на нѣмски въ специална книга множество статии, печатани въ различни европейски вестници и тази книга, на която

предговора е написанъ отъ Стреземанъ,

е посветена на Даме Груевъ.

— Навѣрно вие сте били добри приятели съ Дамянъ Груевъ?

— Съ него се познавахъ много добре, идваше ми на гости и имамъ едно писмо отъ него, което печатиха въ „Илиндень". Когато той за последенъ пжть замина за вжтрешността, моята съпруга му каза да ни пише, а Даме отговори: „Господжо, азъ отивамъ тамъ, отъ кждето картички не се пишатъ".

Въ последнитѣ думи на дългогодишниятъ професоръ, пролича болка.

— Станахъ, благодарихъ му за любезния приемъ, сбогувахъ се и, вървейки изъ пжтя, азъ си мислѣхъ, че народъ, изъ чиято срѣда се раждатъ такива синове, готови на огроменъ трудъ и голѣми жертви, неминуемо ще добие по-свѣтло и благоденствуващо бждаще.

Коста Поповъ

ФУРНИРИ
ЕКЗОТИЧНИ и МѢСТНИ ВСИЧКИ ВИДОВЕ
ЩПЕРПЛАТЪ
ЕВРОПЕЙСКИ ГАРАНТИРАНО КАЧЕСТВО
ИЗНОСНИ ЦЕНИ И УСЛОВИЯ
винаги ще намѣрите при единствения най-голѣмъ складъ въ страната — на
В. Р. МОЩЕВЪ & С-ИЕ А. Д. — СОФИЯ
Ул. Царь Борисъ, 137 Телефонъ 15-49

Печатница „Право" ул. Бачо Киро 2 тел. 78